

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Turkije als kandidaat-lid van de Europese Unie: Themabijdrage Turkije

Henstra, E.

Citation

Henstra, E. (2001). Turkije als kandidaat-lid van de Europese Unie: Themabijdrage Turkije. *Bestuurskundige Berichten*, 16(2), 12-14. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234417>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234417>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Turkije als kandidaat-lid van de Europese Unie

Evelien Henstra

In het kader van het thema van dit nummer, 'Turkije', is het raadzaam enige aandacht te besteden aan de positie van dit land in haar omgeving en in het bijzonder in Europa. Turkije is nog geen lid van de Europese Unie, maar wil dat wel graag worden. Momenteel is zij kandidaat-lid van dit samenwerkingsverband. In onderstaand artikel zal de blik geheel gericht zijn op de recente ontwikkelingen binnen de Europese Unie met betrekking tot de op handen zijnde uitbreiding en in het bijzonder op de rol en positie van Turkije als kandidaat-lid.

Achtergronden

De Europese Unie (EU) staat aan het begin van het nieuwe millennium aan de vooravond van haar grootste uitbreiding uit de geschiedenis. De afgelopen jaren heeft de EU te maken gehad met een economische recessie en een groeiende werkloosheid. In dezelfde periode zijn voorbereidingen getroffen voor het opbouwen van een economische – en monetaire unie, die hun apotheose begin 2002 zullen vinden, als de euro als munt gelanceerd wordt en de monetaire unie daarmee een feit is. Door deze en andere interne ontwikkelingen heeft de EU het verrijt gekregen, dat ze alleen maar met zichzelf bezig is geweest en te weinig heeft gekeken naar de grotere politieke zaken, zoals de ontwikkelingen in landen, die bezig zijn met het aanpassingsproces om lid te worden van de EU. Maar ook

heeft de EU zich volgens sommigen te weinig gebogen over het vraagstuk wat voor soort relatie men als EU wil onderhouden met Europese landen, die nog niet op de lijst van kandidaat-leden staan. Inmiddels is de EU met deze en andere vragen druk bezig en wordt er studie gedaan naar de organisatie van de internationale betrekkingen op het Europese continent.¹

Belofte aan het Oostblok om toe te mogen treden

De directe aanleiding, dat er gewerkt wordt aan de uitbreiding van de EU is, dat er een belangrijke les getrokken is uit de Kosovo crisis. Mede dankzij de situatie destijds heeft men zich gerealiseerd dat het

van essentieel belang is, wanneer de vrede, de veiligheid, de democratie en de positie van de rechtspraak binnen Europa gewaarborgd worden. Hier kan uitbreiding van de EU aan bijdragen. De voornaamste reden van de uitbreiding is echter, dat er vóór de val van de muur een belofte wat dit betreft is gedaan aan het Oostblok. Er is toen afgesproken, dat wanneer de Oost-Europese landen het communistische regime van zich af zouden werpen en een democratisch bestel zouden opzetten, er op termijn mogelijkheden voor onderhandeling en uiteindelijk toetreding zouden zijn. Toen de muur viel in 1989 werd dan ook meteen gesproken over kansen tot een eenheid op het Europese continent. De EU is nu dan ook druk met de uitbreiding bezig en dat vraagt een resolute, maar behoedzame handelwijze. Bij het uitbreidingsproces

zijn twee uitgangspunten betrokken, die met elkaar in conflict kunnen komen. Dit zijn snelheid en kwaliteit. Snelheid is van belang, omdat er binnen het proces van voorbereidingen de gelegenheid is ontstaan, ook bij de kandidaat-leden en kwaliteit is belangrijk, omdat de EU geen nieuwe leden wil, die slecht functioneren, maar leden, die over de volledige rechten en verantwoordelijkheden beschikken. Het is dus een kwestie om het goede evenwicht te vinden tussen een redelijke snelheid met behoud van voldoende kwaliteit. Dit zoeken naar de juiste balans is een proces van dien aard, dat het de efficiency van de EU beïnvloedt en enige schade toebrengt aan het vertrouwen van het publiek.² Voor meer informatie over de uitbreiding van de EU kan ik hier verwijzen naar het artikel '(Oost)Blokken voor het eindexamen' dat u ook in deze Bestuurskundige Berichten aantreft.

Enkele procesmatige opmerkingen

In 1993 is bij de Europese Raad in Kopenhagen besloten, dat de Europese Unie uitgebreid zou worden met de landen uit Centraal- en Oost-Europa. Vanaf toen was het dus geen vraag meer, of deze landen wel zouden toetreden, maar

een vraag, wanneer zij dat zullen doen. In Kopenhagen is toen ook vastgesteld, dat landen zullen toetreden, wanneer zij de verplichtingen, die horen bij het lidmaatschap aanvaarden en wanneer zij aan de economische en politieke voorwaarden voldoen. Deze voorwaarden zijn bekend komen te staan als de Kopenhagen-criteria. Zij houden onder andere in, dat de volgende zaken in een land bereikt moeten zijn:

* Stabiele instituties, die de democratie garanderen.

* Een goed functionerende rechtstaat.

* Bescherming van de mensenrechten.

* Bescherming van minderheden.

* Een functionerende markteconomie en het vermogen van het bedrijfsleven om te participeren binnen de competitieve druk en de marktwerking binnen de unie.

* Het vermogen om de verplichtingen van het lidmaatschap te hanteren, waaronder ook het vasthouden aan de doelen van de politieke, monetaire en economische unie.

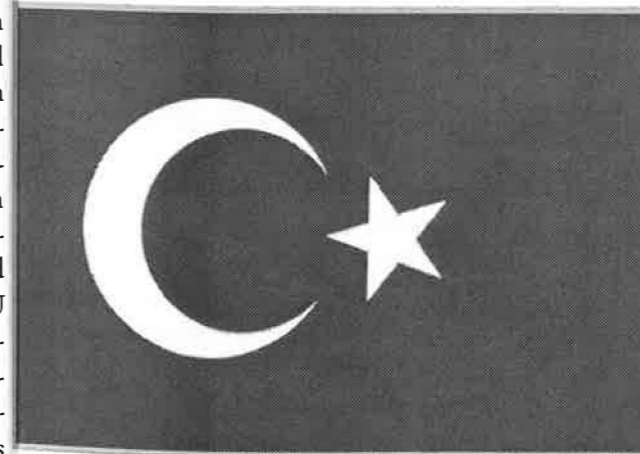
Daarnaast moeten in het desbetreffende land de voorwaarden worden geschapen voor integratie binnen de EU. Dit houdt in, dat de administratieve structuren moeten worden aangepast, zodat de wetgeving van de EU overgezet kan worden binnen de nationale wetgeving en op een effectieve wijze geïmplementeerd kan worden door de beschikbare juridische en administratieve structuren. Later is aan deze ei-

sen nog toegevoegd, dat de landen moeten voldoen aan de afspraken, die gemaakt zijn in het Verdrag van Amsterdam.³

De landen, die als kandidaat-lid zijn aanvaard, zijn: Bulgarije, Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, de Slovaakse Republiek, Slovenië, Turkije en de Tsjechische Republiek. Wanneer een land aan de voorwaarden voldoet, beginnen de onderhandelingen. In deze onderhandelingen zullen de kandidaat-landen het 'acquis communautaire' moeten aanvaarden. Dit acquis omvat gedetailleerde rechten en regels op basis van de EU-verdragen en dan in het bijzonder de verdragen van Rome, Maastricht en Amsterdam.⁴

Turkije

In Luxemburg, in 1997 heeft de Europese Raad aangegeven, dat ze Turkije graag in het toetredingsproces wilde betrekken en ook Turkije zelf wil graag toetreden. Turkije had namelijk al in een zeer vroeg stadium (al ongeveer tien jaar geleden) aangegeven zeer veel interesse in een EU-lidmaatschap te hebben. Weliswaar was niet ieder land het met het kandidaat-lidmaatschap van Turkije eens, want Griekenland had dusdanig grote bezwaren, dat zij haar veto tegen de kandidatuur van Turkije had uitgesproken. De Grieken wilden namelijk niet dat Turkije een schijnlidmaatschap aangeboden zouden krijgen, maar dat er een serieuze kandidatuur zou volgen waarbij aandacht zou zijn voor de democratische hervormingen in Turkije, de behandeling van de minderheden, de kwestie Cyprus en het stimuleren van de Grieks-Turkse betrekkingen. De EU moest volgens Griekenland dus voorwaarden stellen aan het Turkse kandidaat-lidmaatschap. Uiteindelijk heeft Grie-

Themabijdrage Turkije

kenland haar veto laten varen en er werd een apart programma voor Turkije opgezet. Dit heeft te maken met de aparte (politieke) positie van Turkije. De Europese strategie voor Turkije is iets specifischer en meer toegespitst dan voor de andere kandidaat-leden. In het bijzonder de financiële ondersteuning is beperkt, aangezien deze ondersteuning het proces van de aansluiting kan versterken.⁵

Hoewel Turkije dus inmiddels wel serieus kandidaat-lid van de EU is geworden, leidt dit binnen Europa nog niet tot een onverdeeld genoegen. Er zijn namelijk nog wel wat discussies gaande over de culturele en religieuze verschillen, die er tussen Europa en Turkije bestaan. Sommigen zijn van mening, dat het feit, dat Turkije de Islam als godsdienst heeft en de daarmee gepaard gaande culturele verschillen, al redenen genoeg zouden moeten zijn om Turkije niet tot de EU toe te laten.

Turkije ontbeert een stabiele democratie

Ondanks het kandidaat-lidmaatschap is er, met name door de politieke situatie in dit land, nog geen sprake van, dat de onderhandelingen in dit stadium ook daadwerkelijk beginnen. Dit heeft onder andere te maken met het feit, dat Turkije het enige land van de kandidaat-landen is waar geen stabiele en sterke democratie is en waar de mensenrechten niet altijd gerespecteerd worden. Ook bij de rol van het leger zijn vraagtekens te plaatsen. Deze rol is namelijk zeer groot en werkt op die manier belemmerend voor het functioneren van de democratie in Turkije. Voor meer informatie over de rol van het leger en de verhouding tot de staat

verwijs ik graag naar het artikel 'Staat en leger in Turkije' dat elders in deze themabijdrage is opgenomen.

Om wel aan onderhandelingen voor het lidmaatschap deel te kunnen nemen, moet Turkije eerst nog de volgende punten realiseren⁶:

* Een politieke discussie op poten zetten met speciale aandacht voor mensenrechten.

* Alle bronnen van financiële ondersteuning van de EU coördineren in één raamwerk.

* Mogelijkheden scheppen voor volledige deelname aan alle programma's van de EU en alle EU-instanties.

* Een nationaal programma opzetten om het aquis te kunnen implementeren.

* Mechanismen ontwikkelen, die gelijk zijn aan de mechanismen binnen de Europese verdragen om de implementatie van EU-regelgeving e.d. te vergemakkelijken.

* De Turkse wetgeving en regelgevingspraktijk harmoniseren, zodat een begin gemaakt kan worden met de implementatie van het aquis.

Tot slot

Het zal voor Turkije nog heel moeilijk worden om deze zaken te realiseren. En in het bijzonder het eerste punt (de politieke discussie met bijzondere aandacht voor de mensenrechten) zal een grote hinderenis in het proces zijn. We weten namelijk allemaal, en dat blijkt ook uit de andere artikelen in deze themabijdrage, dat de mensenrechten in Turkije nog bijna dagelijks geschonden worden. Wie kan zich immers niet de kwestie Öcalan herinneren. Ook het bespreekbaar maken van de mensenrechtensituatie in Turkije door buitenlandse gasten en onderhandelaars, zoals ministers, staatshoofden en diplomaten, blijkt lastig te zijn. Zo-

lang dit geen open gesprek wordt zal de afstand tot de toetreding van Turkije tot de Europese Unie groot blijven.

Noten:

¹ European Commission, *Composite Paper – Report from the Commission on Progress towards Accession by each of the candidate countries*, 1998-2000, p. 4

² idem, p. 4 & 5 en Wallace, H. and Wallace, W., *Policy-Making in the European Union*, Fourth Edition, United States, Oxford University Press, 2000, p. 428-460

³ www.europa.eu.int

⁴ idem

⁵ European Commission, *Composite Paper – Report from the Commission on Progress towards Accession by each of the candidate countries*, 1998-2000, p. 11 en *NRC Handelsblad*, 'Nog geen ja nee tegen Turkije', 7 december 1999.

⁶ idem, p. 40

Grijze Wolven: in schaapskleren gehuld

Bas van der Bilt

De laatste jaren lijken zich meer en meer incidenten binnen de Turkse gemeenschap in Nederland voor te doen. Niet zelden wordt daarbij over betrokkenheid van zgn. Grijze Wolven gerept. Een aantal jaar geleden ontstond ophef rond deze groepering, nadat in enkele publicaties een zorgwekkend beeld werd geschetst. Zo zouden de Grijze Wolven in Nederland met behulp van overheids-subsidies mantelorganisaties hebben opgebouwd, die redelijk succesvol Turkse jongeren trachten te werven. Ook werd melding gemaakt van (geslaagde) pogingen om in de lokale politiek te infiltreren. In dit artikel zal de problematiek rond de Grijze Wolven belicht worden: waar staan zij precies voor, en in hoeverre vormen zij een gevaar voor de Nederlandse samenleving?

De Grijze Wolven

Er is niet zoiets als een organisatie die "Grijze Wolven" heet. Veeleer betreft het een bonte schakering van verenigingen en groepen Turken die zich op individuele basis als Grijze Wolf noemen. De Grijze Wolven houden er extreem-rechtse denkbeelden op na. Zij streven de vestiging van de Groot-Turkse Nader na: het herstel van het voormalige Ottomaanse Rijk (1299-1922). Dit liep van de Adriatische Zee tot aan de Chinese Muur; alle volken die daartussen beschouwen de Grijze Wolven nog steeds als Turk. Het Grote Ideaal moet er uiteindelijk toe leiden dat Turkije de enige staat ter wereld vormt. In landen met veel Turkse immigranten, zoals Duitsland, Nederland en België, streven de Wolven bovendien de

totale non-integratie na. Onder het mom van het niet verloren laten gaan van de Turkse identiteit wordt bepleit de Turkse kinderen apart te laten opgroeien in een soort eigen zuil, met scholen, crèches, voetbalclubs e.d. Ook al zijn deze kinderen in Nederland geboren en opgegroeid, ze worden nog steeds gezien als Turken die zoveel mogelijk afstand van zgn. 'kaffers' (ongelovigen) dienen te houden.

De Grote Leider

De moederpartij van de Grijze Wolven in Turkije is de MHP, de Partij van de Nationalistische Actie. Grondlegger van deze fascistische partij was Alparslan Türkeş (1917-1997), die door de Wolven als Babbuð (Grote Leider) wordt beschouwd. Zijn zelfgekozen

naam sloot aan bij zijn denkbeelden: Alparslan verwijst naar de sultan die met de overwinning op het Byzantijnse Rijk in 1071 het fundament legde voor het Ottomaanse Rijk, Türko betekent 'vriend der Turken'. Vanaf zijn jeugd werd hij aangesproken door het pan-Turkisme. In de Tweede Wereldoorlog koos hij voor de kant van Hitler, wiens rassenleer hem erg aansprak. Waar Hitler het over de Duitsers als 'Herrenvolk' had, zag Türkeş de Turken als het meest edele volk ter wereld. Hij stond aan de wieg van de nationaal-idealistische beweging, die op 3 mei 1944 voor het eerst naar buiten trad. Nog steeds vieren de Grijze Wolven op deze datum de Dag van Turkisten: alle 'buiten-Turken', vooral zij die in de voormalige sovjet-